

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧІНИ
Факультет соціальної та психологічної освіти
Кафедра психології**

Барчук Дмитро Валентинович

**ПСИХОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ЗАДОВОЛЕНОСТІ МОЛОДИХ
ВІЙСЬКОВИХ ФАХІВЦІВ СЛУЖБОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ**

спеціальність 053 «Психологія»

РЕФЕРАТ

магістерської роботи
за освітньо-професійною програмою
«Психологія»

Науковий керівник: *кандидат
психологічних наук, доцент кафедри
психології Вахоцька І. О.*

Умань – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ПЕРЕДУМОВ ЗАДОВОЛЕНОСТІ МОЛОДИХ ВІЙСЬКОВИХ ФАХІВЦІВ СЛУЖБОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ.....	8
1.1. Психологічні особливості службової діяльності військових.....	8
1.2. Сутність задоволеності фахівця професійною діяльністю та її показники.....	8
1.3. Психологічні передумови задоволеності професійною діяльністю молодих фахівців.....	9
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ПЕРЕДУМОВ ЗАДОВОЛЕНОСТІ МОЛОДИХ ВІЙСЬКОВИХ ФАХІВЦІВ СЛУЖБОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ	10
2.1. Організація емпіричного дослідження.....	10
2.2. Аналіз результатів емпіричного дослідження.....	11
2.3. Психологічний інструментарій підвищення задоволеності молодих військових фахівців службовою діяльністю.....	11
ВИСНОВКИ.....	13

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасна політична ситуація в Україні зумовлює зростання авторитету та популярності професії військового, розуміння значення військових у збереженні територіальної цілісності держави та забезпеченні можливості мирного життя її громадян. Звідси – посилення інтересу науковців різних галузей до проблеми забезпечення ефективності діяльності військовослужбовців (І. Воробйова, І. Приходько, С. Полторац, О. Блінов, О. Кокун, І. Пішко, Н. Лозінська, О. Копаниця, О. Хайрулін та ін.).

Не викликає ні в кого сумніву складність військової служби, пов'язані з нею ризики для здоров'я й життя військовослужбовців, високі вимоги до їх особистості: патріотизм, вірність своєму обов'язку, дисциплінованість, фізична й психічна витривалість, організованість, швидкість мислення й реагування, добре розвинуті волевільні якості та багато інших. Важливою психологічною умовою забезпечення успішного виконання військовими їхніх професійних функцій є їх задоволеність службовою діяльністю.

Задоволеність професійною діяльністю є важливим і бажаним станом не лише на рівні окремої особистості, а й на рівні соціуму: вона забезпечує досягнення більш високих показників якості результатів трудової діяльності, позитивно позначається на стосунках у колективі, мотивує на досягнення нових значущих цілей. Тому інтерес науковців до вивчення проблеми забезпечення й підтримання задоволеності працею фахівців різних профілів не згасає (Гітіс Т., Губа Н., Казанцева О., Петрова Л., Рудальова І., Хагур Ф. та ін.).

У кінці ХХ – на початку ХХІ ст. проблема задоволеності службовою діяльністю військових фахівців досліджувалась українською дослідницею О. Васильєвою (2007 р.), російськими дослідниками М. Калініним (2020 р.), А. Скок (1993).

При цьому у своєму дослідженні О. Васильєва виокремлює чинники труднощів формування задоволеності службовою діяльністю

військовослужбовців, залишаючи не розкритими чинники високого рівня задоволеності службовою діяльністю.

Виокремлені М. Калініним чинники задоволеності військових їх службовою діяльністю стосуються реалій іншої держави і не обов'язково будуть адекватними для наших реалій. У дослідженні А. Скок задоволеність військовою працею розглядається як чинник ефективності професійної діяльності офіцерів, однак не зачіпається питання чинників такої задоволеності.

Задоволеність працею відображає певну рівновагу, якої досягає людина, адаптуючись до умов професійної діяльності. Однак, вона не є статичним станом, а може змінюватись зі змінами, що відбуваються як із самою особистістю, так і з працею та умовами її здійснення.

Оскільки задоволеність військових службовою діяльністю важлива для ефективності цієї діяльності та збереження психологічного здоров'я особистості фахівця, то важливо розуміти, яким чином можна забезпечувати її досягнення.

Усе вище викладене і обумовило вибір теми нашого дослідження: «Психологічні передумови задоволеності молодих військових фахівців службовою діяльністю».

Об'єкт дослідження: задоволеність молодих військових фахівців їх службовою діяльністю.

Предмет дослідження: психологічні характеристики молодих військових фахівців, що забезпечують їх задоволеність службовою діяльністю.

Мета дослідження: з'ясувати психологічні передумови, які впливають на рівень задоволеності професійною діяльністю молодих військових фахівців, розробити й апробувати психологічний інструментарій, що сприятиме підвищенню задоволеності молодих військових фахівців їх службовою діяльністю.

Завдання дослідження:

1. У ході теоретичного аналізу науково-психологічної літератури з проблеми вивчення з'ясувати сутність задоволеності службовою діяльністю молодих військових фахівців як психологічного феномену.

2. Організувати та провести емпіричне дослідження психологічних передумов задоволеності службовою діяльністю молодих військових фахівців.

3. Розробити психологічний інструментарій для підвищення задоволеності молодих військових фахівців їх службовою діяльністю.

4. Апробувати розроблений інструментарій та перевірити його ефективність.

Для реалізації мети застосовувались такі **методи дослідження**: теоретичні (аналіз та узагальнення наукових даних з проблеми задоволеності молодих фахівців професійною діяльністю, особливостей службової діяльності військових), емпіричні (методика «Інтегральна задоволеність професійною діяльністю» А. Батаршева для вивчення задоволеності службовою діяльністю; анкетування для визначення функціональної готовності до службової діяльності; Методика оцінки рівня домагань В. Гербачевського – для вивчення мотивації діяльності, методика «Властивості характеру – опитувальник самооцінки Т. Лірі» для вивчення особливостей характеру; Індивідуально-типологічний опитувальник Л. М. Собчик для особистісних особливостей, у тому числі тривожності; Опитувальник вольового самоконтролю А. Зверкова та Є. Ейдмана для вивчення самоконтролю).

Експериментальна база дослідження. Дослідження було проведено на базі однієї із військових частин Збройних Сил України.

Теоретичне значення результатів дослідження. Обґрунтована роль показників особистісної та функціональної готовності молодих військових фахівців до виконання професійних функцій як психологічних передумов їх задоволеності службовою діяльністю.

Практична значущість отриманих результатів. Запропонований психологічний інструментарій для діагностики та підвищення задоволеності

молодих військових фахівців їх службовою діяльністю може застосовуватись у практиці їх підготовки.

Апробація результатів роботи. Результати дослідження обговорювались під час виступу на тему «Психологічні передумови задоволеності працею молодих фахівців» на VI Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасні тренінгові технології для розвитку особистості: Еко-тренінг» 8-9 квітня 2021 р.; виступу на тему «Психологічні передумови задоволеності молодих військовослужбовців службовою діяльністю» на Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Психологія XXI століття» 28 квітня 2021 р.

Публікації за темою дослідження: Барчук Д. В. Психологічні передумови задоволеності працею молодих фахівців / Збірник мат-лів VI Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні тренінгові технології для розвитку особистості: Еко-тренінг» 8-9 квітня 2021 р. Умань – Київ. 2021. С. 8–10.

Магістерська робота уміщує: вступ, два розділи, висновки до розділів, висновки, список використаних джерел та додатки. Список використаної літератури налічує 74 джерел. У роботі наявні 6 таблиць, 1 рисунок, 6 додатків. Зміст роботи викладено на 102 сторінках.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі викладені результати теоретичного узагальнення і практичного розв'язання проблеми психологічних передумов задоволеності молодих військових фахівців службовою діяльністю. Проведене дослідження стало підґрунтям для таких висновків:

1. Військова служба належить до екстремальних видів професійної діяльності. Її важливими психологічними ознаками є: соціальна обумовленість, поліфункціональність, комплексність, екстремальність умов і підвищений ризик для життя і здоров'я людини, значні фізичні та психічні навантаження, колективний характер, велика соціальна відповідальність. Ця діяльність висуває підвищені психологічні вимоги до військовослужбовців: рівня їх професійної та особистісної підготовленості (включаючи мотиваційну сферу, сферу вольової саморегуляції, характерологічних та типологічних рис).

2. Важливим чинником забезпечення ефективності військової служби молодих військовослужбовців є їх задоволеність цієї діяльністю. Задоволеність службовою діяльністю молодого військового фахівця свідчить про адаптацію до неї (обов'язків, умов, колективу), про усвідомлення правильності зробленого вибору, а також сприяє підтриманню загального благополуччя особистості.

3. Задоволеність службовою діяльністю молодих військових фахівців може зумовлюватись низкою психологічних передумов. Зокрема: зовнішніх – особливості самої службової діяльності та створені нею умови, що переломлюються через призму сприймання особистості; внутрішніх – особливості особистості працівника: його потреби та очікування, рівень відповідності вимогам служби. При цьому зазначені передумови можуть позначатись як на загальній задоволеності службовою діяльністю, так і на окремих її складових.

4. Показник задоволеності молодих військових фахівців службовою діяльністю значною мірою обумовлюється професійною відповідальністю, задоволеністю досягненнями в роботі, задоволеністю взаєминами з колегами, задоволеністю взаєминами з керівництвом, наданням переваги виконуваний роботі перед заробітком.

5. У якості передумов задоволеності молодих військових фахівців службовою діяльністю можна розглядати:

а) компоненти функціональної готовності молодих військових до виконання службової діяльності: потреба успішно вирішувати професійні завдання, потреба в самовдосконаленні, оцінювання професійних обов'язків як значущих, знання способів і методів вирішення професійних задач, здатність генерувати нові ідеї, відповідність вирішуваних службових задач вимогам, знання умов та вимог службової діяльності, усвідомлення своїх можливостей і здібностей, відповідність вирішуваних службових задач вимогам;

б) компоненти мотиваційної сфери особистості військових: пізнавальний мотив;

в) типологічні особливості особистості молодих військових: інтроверсія, гнучкість (низька ригідність), передбачуваність (знижена спонтанність), спокійність/впевненість (знижена тривожність);

г) характерологічні особливості особистості військових: миролюбність (знижена агресивність), уявлення про альтруїстичне ставлення до інших як ідеальне;

д) вольову саморегуляцію військових, у тому числі наполегливість і самоконтроль.

6. Для забезпечення задоволеності молодих військових фахівців службовою діяльністю доцільно здійснювати психолого-педагогічний їх супровід на етапі адаптації до цієї діяльності, ураховуючи зазначені вище її передумови.

Перспективою подальших досліджень цього напрямку залишається уточнення передумов задоволеності молодих військових фахівців службовою діяльністю під час перевірки на більшій вибірці досліджуваних, а також системи психолого-педагогічного супроводу молодих військових під час їх службової діяльності, особливо в період адаптації (з метою формування задоволеності від службової діяльності).